

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
seminarju (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Politična nesposobnost nemško-liberalne stranke.

(Pogrebica bivšemu poslancu dr. Duchatschu.)

Bivši državni poslanec mestne skupine maribor-ptaj-slovenjgraške doposlal je županom svojega volilnega okraja pismo, v katerem je se poslanstvu odpovedal. Ta politični testament imamo sedaj v rokah. V njem pravi g. dr. Duchatsch, da odloži poslanstvo zaradi svojih rodbinskih razmer, to pa nerad, posebno v sedanjih dobi, ko je treba popolnih ali celih mož, da — ne žaleč opravičenega prava drugih narodnostij — branijo Nemce in pravice, ki tem gredo vsled njihove „kulture“ in zmožnosti, ter se odločno upirajo „ultramontanizmu“ (rimsko-katoliške Cerkvi) in feudalizmu (nekdanjim pravicam grajščakov), ter se potegujejo za svobodo in ustavo. Ob konci prosi, naj župani blagovolijo skrbeti, da bo namesto njega izvoljen zopet mož liberalca, „fortšritler“ in se bodo tako narodi v državnem zboru brez uplivanja mešnikov sešli in sprijaznila, da zavlada pravi in vstrajni mir in očetnjava dobi prejšnje blagostanje.

Tako se glasi ovi testament. Količkaj v političnih zadevah zveden človek takoj spozna, da ove puble besede komaj zakrivajo popolno nesposobnost liberalne stranke vzeti v Avstriji vladno kormilo v svoje roke. Besedni otrobi obojajo prav obupno dosedanje delovanje liberalne stranke. Celih 20 let imela je vladno kormilo v rokah; g. dr. Duchatsch sam pravi, da je 2 leti vestno izpolnjeval poslanstvene dolžnosti, a vendar naposled priznava, „da je še treba: narode pomiriti in očetnjava dati prejšnje blagostanje nazaj“. Prav razločno se reče to: nekaj bilo je vse boljše pri nas, mi liberalci pa smo vse škazili in se zastoj trudili mnogo let Avstriji pomagati; mi smo za nič, poberimo šila in kopita in dajmo boljšim ljudem od nas prostora, da pomirijo narode in pomagajo Avstriji do nekdanjega blagostanja; mi smo za ta posel nesposobni. G. dr. Duchatsch je toraj prav nedosleden, ako županom nasvetuje izvoliti zopet liberalca, zlasti liberalca „fortšritlerja“. Liberalna stranka

je v 20. letih dovolj časa in prilike in veljave imela pomagati in dognati, kar je obetala. Tega ni storila. Vsi resnobni politikarji smatrajo to stranko sedaj kot nesposobno še tem bolj, ker je na dvoje razklana. Starim liberalcem vodja ostal je česko-nemški poslanec dr. Herbst, liberalcem „fortšritlerjem“ pa štajerski grof Walterskirchen. Nebena teh strank ni sposobna vlado prevzeti. Dr. Herbst bil je sam minister in sploh smo 20 let čakali na rešilna dejanja. Dalje ne moremo čakati. Še menje sposobni so „fortšritlerji“. Zraven puhlih besed beremo na teh gospodov političnem črteži: „proč z dualizmom, proč z volilno pravico velikih posestnikov, kulturna borba in „boeh“ nemštvo“. Ta črtež je neizvršljiv, vsaj popolnem in od „fortšritlerjev“ samih. Kajti kdor misli, da je še mogoče vse avstrijske narode ponemčiti, ta je nalašč slep; „kulturno borbo“ t. j. preganjati katoličane, je toliko, kakor zmešnjave in težave, kojih je itak dosta, še pomnožiti in zatirati najbolj zanesljivi živeli obstanku avstrijsko-ogerske države; volilne pravice vzeti velikim posestnikom ne morejo liberalci brez samomora in dualizem je do l. 1888. postavno nedotakljiv. Tudi so Magjari še premočni. Vsakšno ministerstvo dualizmu protivno so še v stanu vreči. Ni toraj misliti, da bi svitli cesar takšne ministre pozvali. Sploh liberalci s „fortšritlerji“ vred so nesposobni za vladovanje. Njihova politična nesposobnost je potrjena po 20-letnej skušnji in podpisana po neizvršljivem političnem načrtu. Najboljše storijo, ako se umaknejo po zgledu g. dr. Duchatscha iz političnega pozorišča v Avstriji. Želimo toraj, naj dobi g. dr. Duchatsch kmalu še več naslednikov, ki bodo položili svoja poslanstva; on sam pa nam Slovincem ostane v spominu političnega „renegata“. Najznamenitnejši politični čin mu je, da je sam rad odstopil. Naj počiva v miru!

Govor slovenskega poslanca dr. Dominkuša

(v štajerskem deželnem zboru dne 2. julija t. l.)

„Svoje opazke bodem omejil samo na nekatere točke o dušnem vprašanji, ki so tesno zve-

zane z gospodarskimi razmerami. Sodim, da se ne smem izogniti razgovoru o teh vprašanih, ker so v zadnjem državnem zboru glede slovenskih srednjih šol sklenene resolucije prozvale raznih izjav in ker se naadam, da bo de pospešilo porazumljenje, ako mi pojasnimo svoja prizadevanja v tej zadevi. Saj se čestokrat poruši mirno skupno življenje zbog tega, ker se ljudje ne razumejo in si stvarij prav ne tolmačijo.

Pričeti hočem z izjavo čestitega člana ustavoverne stranke, ki je rekel: „Mi hočemo vse temeljne pravice, ki so določene z ustavo, uresničiti, odkrito in pošteno; izveli bodemo odkrito in pošteno tudi § 19 po njegovem smislu“. Priznati pa moram, in v tej zadevi smem reči, da govorim tudi v imenu svojih somišljenikov, in ako se oziram samo na naše posebne razmere v Štajerskeji, da jaz ne mislim na zadnje posledice tega člana, kateri, kakor znano, v 3. odst. ukazuje, da se mora vsakemu narodu dati sredstev, da se izobrazijo v svojem jeziku, ne da bi se ga sililo učiti se še kakere drugega deželnege jezika. Naravnost povem, da v tem jaz ne vidim krivice, ako se naši mladeniči silijo, da se v srednjih šolah popolnem priučijo nemškega jezika. Mi ne mislimo izpodrinoti nemškega jezika, našej mladini ne skrbiti življenskega kroga in zapreti jim vhoda do zakladov nemške vednosti, a mi zahtevamo, da se opravičeni prostor pusti tudi materinemu jeziku slovenske narodnosti, oni prostor, kateri mugre iz pedagogičkih in etičkih razlogov. Glede ljudskih šol razširja se po deželi fraza: „saj ni treba, da bi se otroci učili slovensčine, saj to uže itak seboj od doma prineso“, fraza, katera se more slišati samo z začudenjem iz ust olikancev ali takih, ki hote biti olikani. Znano je, da izaklad besedij, kateri otrok prinese seboj v šolo, obseza samo predložbe, katere so se mu doma utisnile. Nalog pouka pa je, da razširja ta zaklad besedij in da s pravili jezika razloži otroku tudi pravila mišljenja. To duševno delovanje more se pa vršiti samo v onem jeziku, v katerem otrok misli, dakle v njegovem materinem jeziku. Iz tega uzroka je naredba, da se na prvej stopinji pouka uči uže v dveh jezikih, pedagogička nesmisel. To načelo pa ne izključuje, da bi se nemški jezik v višjih razredih spodnještajerskih šol ne poučeval kot učni jezik poleg slovenskega učnega jezika. Tem načelom pa ne odgovarja postojeci učni načrt in zdanja navada po ljudskih šolah.

Ravno tako se pa tudi na srednjih šolah neposredno in neorganično uvaja nemški jezik. Slovenski učenec, ki ima najpotrebniše znanje nemškega jezika, dobi ob svojem pristopu v prvi razred na mah samo nemške knjige, nemške učitelje in zmagati more vse teškoče samo z najsrajnejšo marljivostjo, da bode tudi razumel ono, kar se mu ne posreduje z materinim jezikom. A nerazmerno velik broj učencev nij temu kos ter odpade;

tem učencem se zapirajo vrata učnih zavodov, katere pa vendar vzdržuje tudi davkovski goldinar, katerega so slovenski starši prislužili z žaljivimi rokami. Drugi del učencev pa prične vsled prisilnega truda in tudi zbog revščine hirati in pogine. Malo, jako malo jih dospe svoj cilj, a tudi ti se nijso navadili onega, kar so si s tolikimi žrtvami prisvojili, izraziti zopet v svojem materinem jeziku; s tem, kar se je učil, ne zna v materinščini kasneje v svojem položnji kot uradnik, zdravnik, tehnik ali odvetnik, koristiti narodu, čegar sin je, — on je za svoj narod zgubljen. Pod prejšnjo vlado je bilo tudi nevarno, ako so se ljudje, ki so imeli javne službe, potegovali za narodnostne pravice prebivalstva, ki so pa vendar tesno sklenene z gospodarskim uapredkom. Slabi značaji iskali so svojega dobička in prisegali na zastavo renegatstva, boljši pa so sicer ostali zvesti v sreči, a delati nijso smeli, narod pa je hiral in siročina se širi mej njim. Nehčem reči, da so bile navedene razmere jedini uzrok, a zadolžile so gotovo mnogo, da je gospodarska kriza mej kmetskim stanovništvom spodnještajerskim bolj razsajala, nego kje drugod. Pogledite samo na dolgo vrsto eksekutivnih dražeb po časopisih, pa boste videli, da $\frac{2}{3}$ teh zadevate Spodnje Štajersko; pogledite na zapisnik zaostalega davka, pa boste tam našli Spodnje Štajersko s 60—80%, ne kakor je dejal g. poročevalec z 20%, kljubo temu, da se davki brezozirno izterjavajo. Takšna je v istini bogata dedščina, katere imajo po izreku nekega spodnještajerskega državnega poslanca pričakovati štajerski Slovenci! (Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Kaj kaže bolj pritlična gruškova drevesa po vrtilh saditi ali visokodeblata.

M. O tem vprašanji grejo misli raznih sadjerejev precej narazen in večina pritrjuje tistim, ki pravijo, da so visokodeblata drevesa boljša od nizkih, pritličnih, ktera so po njihovih mislih mala in kratkega življenja in tako tudi le malo sadja rodijo in tedaj malo dobička vržejo. Tem nasprotujejo drugi, po lastnih dolgoletnih skušnjah podučeni, sadjerejci rekoč, da so pritlična gruškova drevesa hasnovitejša, ker prej rodijo in ker jih prirodek od leta do leta jednak ostaja in tedaj najbolj zanesljivi dobiček prinašajo. Skušnje so pokazale, da pritlične gruške najlepše rastejo, če so v vrstah 2-6 metr. vsaksebnih in drevo v vrsti po 3 met. od drevesa posajene. Drevesa si ne smejo v posameznih vrstah naravnost nasproti stati, ampak morajo biti v tako imenovani vže od starih rimskih sadjerejev pohvaljeni petorki posajena biti.

Po taki razvrstitvi stoji drevo od drevesa po 3 metre narazen. Bliže skup pritličnih grušk sa-